

zabaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.20

Naročnina se pošilja
upravljalstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Dobrotulci katol. tla-
stvenega društva do-
bivajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
tajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Če oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 50.

V Mariboru, dne 14. decembra 1899.

Tečaj XXXIII.

Konsumna društva.

Sedaj so konsumna društva na dnevnem redu. Vse piše, govori in se prepira o njih. Tudi mi prosimo danes za besedo o dnevnem redu. Toda govorili ne bomo v imenu kake stranke ali kakega večjega ali manjšega kroga somišljenikov, ampak le v svojem lastnem imenu. Vso odgovornost za ta članek nosi torej le uredništvo. Govorili bomo mirno in stvarno. Ker nam je za stvar, za občni blagor, zato radi vsprejememo za prihodnje številke članke o konsumnih društvih, bodisi za ali proti, bodisi iz teh ali onih krogov. Edino kar zahtevamo, je, da so mirni in stvarni, kakor mi danes.

Ali ima ljudstvo pravico ustanavljati konsumna društva? Po našem prepričanju: da. Trgovski stan je posredovalni stan. Trгоvec posreduje med producentom (proizvajalcem) in konsumentom (kupovalcem). Ako na pr. naenkrat v kakem okraju 100 ljudi noče več tujega posredovanja, ampak ako stopi teh 100 kupovalcev (konsumentov) s proizvajalcem v neposredno zvezo, ne moremo reči, da bilo to krivično, nenravno, nepošteno. Naravni zakon tega ne prepoveduje. A tudi državni zakon ne stavi nobenih ovir, ampak še celo podeljuje takim konsumnim zadrugam zdatne olajšave. Pravica, snovati konsumna društva, je torej nedvomljiva. Mislimo, da tega tudi nikdo še dosedaj ni zanikal, tudi noben trгоvec ne. Pač pa se na naslednje vprašanje jako različno odgovarja.

Ali se naj ljudstvo poslužuje pravice, da si snuje konsumna društva? Naše uredništvo na to vprašanje ne more odgovoriti ne z »da« in ne z odločnim »ne«.

Za snovanje konsumnih društev govorijo naslednje okolnosti: 1. Ljudstvo ima z njimi gospodarski dobiček. Blago dobivajo ceneje kakor pri trgovcih. To uči skušnja. 2. Ljudstvo se pri konsumnih društvih trgovinsko izobražuje. Naše ljudstvo je v trgovinskem oziru še jako neizobraženo. O ceni blaga nima mnogo pojmov in popolnoma zaupa trgovcu. Vsled tega je izdano naše ljudstvo docela milosti ali nemilosti trgovčevi. Za zahtevan denar mu lahko da trгоvec, kolikor hoče, lahko da danes več, jutri manj. Edina kontrola trgovčeva je tekmovalje (konkurenca) s tovariši. Ali to se suče lahko v oni visokosti, kjer nobenemu trgovcu ne škoduje občutljivo. 3. Narodni kapital se v konsumnih društvih obrestonosno nalaga. Čeprav je med našim ljudstvom veliko bede, je vendar med njim še tudi veliko denarja. Naši denarni zavodi imajo po mnogih krajih več shranjenega denarja, kakor ga morejo izposoditi. Zato so prisiljeni vložene svote vlagati pri drugih denarnih zavodih, kjer slučajno potrebujejo denar. Denarni zavodi pa, kojim stojijo konsumna društva ob strani, imajo vedno skoro premalo denarja. Konsumno društvo potrebuje za nagli promet mnogo denarja, izposojuje pa si ga v denarnem zavodu. S konsumnim društvom pride torej v denarni zavod življenje. Naši posojilničarji bodo sploh morali začeti misliti na

podjetja, v katera bodo lahko polagali denarne svote, ki sedaj ležijo v posojilnicah malodane v izgubo. In konsumno društvo je prvi in najprimitivnejši korak do takih podjetij. Nam se zdi, da so slovenski posojilničarji že to tudi doznali, kajti ustanovili so letos v Celju zadrugo za železnino — tudi nekako konsumno društvo — koje so posvetili sicer višjemu namenu, narodni samobrambi, a vendar tudi kot podjetje, pri katerem se lahko plodonosno udeležuje narodni kapital. 4. Konsumna društva branijo ljudstvo pred nepoštenimi trgovci. Radi priznavamo, da je mnogo poštenih trgovcev med nami, a tudi trgovci sami ne bodo hoteli tajiti, da se nahajajo med njimi tudi nepošteni trgovci, ki delajo z velikanskimi procenti in prodajejo najslabše blago. 5. Konsumna društva osvobojujejo naše ljudstvo iz rok nemških ali nemčurških trgovcev ter ne pomagajo množiti nemškega kapitala ampak slovenskega. Da so torej konsumna društva potrebna, kjer ni slovenskih trgovcev, v tem so si prijatelji in neprijatelji edini.

Proti snovanju konsumnih društev govorijo sledeči razlogi: 1. Ljudstvo se je premalo trgovinsko izobraženo, tako da je za odbor in nadzorstvo takih društev le težko dobiti izvedenih mož. 2. Vsled tega je tako podjetje nevarno, ne sicer za konsumljane, kajti ti morejo izgubiti le podvojene svoje deleže, pač pa za one osebe, ki posojujejo društvu denar ali dajejo blago. 3. Konsumna društva slabijo tudi poštene narodne trgovce. Mi nočemo reči, da jih uničujejo, kajti to ni res. Aparat konsumnega društva stane

Listek.

Kakšen je bil Kristus?

Plemenita rodbina Cezarini v Rimu hrani na videz brez vrednosti listino, ki je pa v resnici neprecenljiva. Ta dragocenost je lastnoročno pismo deželnega namestnika iz Judeje, Publija Lentula, prednika Poncija Pilata. Lentul namreč poroča rimskemu cesarju Tiberiju o Odrešeniku sveta, Jezusu Kristusu. Našim bralcem poklonimo slovenski prevod tega pisma. Glasi se pa tako-le:

«Zvedel sem, o Cezar, da želiš zvedeti, kar Ti tem potom poročam. Mož, po katerem me vprašaš, živi tukaj, je visoko čislán in se imenuje Jezus Kristus. Ljudstvo ga imenuje preroka, učenci njegovi pa ga imajo za sinu Božjega, stvarnika nebes in zemlje in vseh stvari, ki so na svetu ali so kdaj bile. Resnično, o Cezar, vsaki dan je slišati o Kristusu čudežnih stvari. Mrtve oživlja, bolnike ozdravlja z jedno besedo. On je srednje velikosti in kaj lepega obraza. Njegovo obličje je tako veličastno, da ga tisti, ki ga vidijo, ljubijo in se ga objednem bojé. Njegovi lasje imajo barvo dobro zrelega lesnika ter so do ušes gladko počesani, od ušes doli pa so prstene barve ali še svetlejši. Po šegi Na-

zarejcev ima lase v sredi predeljene. Njegov pogled je resen, in presunljive njegove oči so podobne solnčnim žarkom, tako da zaradi bleska ne more nihče vanje gledati. Ako žuga, vzbudi trepet, ako svari, je prikupljiv. On je bolj častitljivo vesele volje. Pripovedujejo, da ga ni videl še nihče niti smejati niti jokati se. Njegovi prsti in roke so kaj lepe. Njegovi govori napravljajo na poslušalce jako dober vtis. Videti ga je redko, pa še takrat je kaj resen. Zdi se, da je on najlepši mož, kar se jih more videti ali misliti.

Njegova mati velja, kar ljudje pomnijo, v tej deželi za najlepšo ženo. Ako ga Tvoje Veličanstvo, o Cezar, videti želi, kakor si mi bil pisal, sporoči mi, in takoj Ti ga tje pošljem. S svojim naukom vzbuja občudovanje vsega Jeruzalema. Učil se ni nikdar, vendar zna vse nauke na pamet. Hodi bos in golglav. Mnogi se mu posmehujejo; kteri pa njegove nauke poslušajo, se mu čudijo in trepetajo pred njim. Pravijo, da tacega človeka v tem okraju ni bilo še nikdar videti niti o njem slišati. — Kakor mi mnogi Judje pripovedujejo, ni znal še nikdo tako modro svetovati, kakor ta Kristus. Mnogo Judov ga priznava za Boga in vanj veruje; mnogo jih je pa tudi, ki ga pri meni tožijo, da je nasprotnik Tvojega Veličanstva. Meni so zlovoljni Judje že zoprni. Trdi se, da ni še

nikomur nič slabega, mnogim pa veliko dobrega storil. Tisti, ki ga poznajo, pravijo, da so od njega dobrote prejeli in da jih je ozdravil. Pri vsem tem pa sem vendarle pripravljen poslušati Tvoje ukaze in bom tako storil, kakor mi boš Ti naročil.

Dano v Jeruzalemu v sedmi indikaciji enajstega meseca.

Tvojemu Veličanstvu najzvestejši in najpokornejši deželni namestnik Judejski
Publij Lentul.

Smešničar.

Kaznjenec: «Čuj, kolega, ali tebi ni dolgočasno v tej temni luknji, brez dela in brez svetlobe?»

Urednik: «Meni ne, gledam namreč stenice, kako zid glodajo. Ko bo luknja dovolj velika, pa greva brez ovire na prosto. Upam, da bo zid kmalu pregledan, ker stenic je na tisoče.»

Kaznjenec: «Zakaj pa je juha tako neprijetno-neukusna?»

Urednik: «Kolega! Ali ne veš, da pri nas pozabijo meso kuhati dati, ampak le vodo po vrhu zabelijo.»

A: «Kako da si tako bled?»

Urednik: «Zato, ker so mi v ječi uši, bovhe in stenice vso kri izpile.»

tudi denar in zato lahko trgovec uspešno konkurira z vsakim konsumnim društvom. Konsumna društva torej niso uničevalci trgovcev, ampak le njih konkurenti. 4. Konsumna društva so nespretni organi za svetovno trgovino, bodisi glede izvoza ali uvoza.

To so naša osebna mnenja o konsumnih društvih, koja smo navedli odkritosrčno, stvarno in mirno. Mi se ne bomo ogrevali za konsumna društva, dokler se nam naši navedeni razlogi proti takim društvom ne razpršijo, a jih tudi napadali ne bomo, dokler se nam ne dokaže, da so naši razlogi za konsume jalovi.

Ne moremo tajiti, da so konsumna društva sedaj med našim narodom predmet občenega zanimanja. Ljudstvo upa preveč od njih, trgovci pa se jih preveč bojijo. Trgovci srdito napadajo kons. društva in s tem le delajo propagando za nje. Ako se konsumna društva sploh dajo uničiti, potem se dajo po našem mnenju le na slednji način: Pošteni trgovci naj napovejo boj nepoštenim trgovcem in izginilo bo nezaupanje do trgovcev. To pa bodo dosegli, ako zahtevajo od države javno kontrolo zase. Pri nobenem stanu ni tako majhne kontrole kakor pri trgovskem. Duhovnik ima svojo stolo, notar svoj tarif, odvetnik kontrolo sodišč, trgovec pa dela prosto po svoji vesti. Kar se tiče cene in kakovosti blaga, nihče mu ne more gledati na prste. Z javno nadzorovalno upravo pa bi se zopet povrnilo zaupanje do trgovcev, in ljudstvo bi se ne posluževalo pravice, da si sme snovati tudi konsumna društva.

Na adresi Vrančanov in vsega okraja.

(Izvirni dopis.)

Volitve v okrajni zastop so končane. Zastop šteje 24 članov, izmed katerih je 5 odločnih Slovencev, 5 Nemcev, 3 nemčurji in jeden omahljivec. Kaj ne, slavni čitatelji cenjenega »Gospodarja« se bodo čudili, kakó pride na Vranskem, v čisto slovenskem okraju, toliko Nemcev v okrajni zastop? Čujte in strmite! Veleposestvo je volilo izmed šestih članov štiri Nemce. Ali je to mogoče na Vranskem? Res imamo v okraju več nemških veleposestnikov, a vključit bi ne bilo izvoljenih toliko Nemcev, če bi ne bilo slovenskih izdajic. Kdo pa je izdal Slovence? Zapomni si celi vranski okraj! Dva Vrančana in — sicer Vrančan na »novi« in Vrančan na »stari pošti«. Prva je ženska, znana gostilničarka, a je dala pooblastilo, s katerim so se volili Nemci. Slovenci, zapomnite si to, vi jo redite, vi ji denar nosite, a ona za vas ne mara, vi ste ji preničevni. Ona hoče gospodo, hoče Nemce, dobro, naj jih ima, naj jo Nemci podpirajo. To pa znamo, da Slovencev ne bo več tja, razven kake narodne izdajice. Drugi volilec nemških kandidatov je na »stari pošti«. Je v narodnem oziru skozi nezanesljiv, a — cerkveni kjučar. Nek jako upliven mož vranskega okraja se je te dni izrazil, da nemčurstvo sili od dveh strani v vranski okraj in sicer — od »nove« in »stare pošte«. In to je resnica. Kako pa je volil vranski trg? Nemca Ottenschlägerja, župana na Vranskem, in dva nemčurja, ki trobita v njegov rog. Škandal! Kdo je tega kriv? Dve od ponosa prevzeti slovenski kolovodji na Vranskem. Kako to? Znano je, da sta pri zadnjih občinskih volitvah dva odlična Slovenca ondi iz osebnega nasprotstva do slovenskih tovarišev potegnili z Nemcem Ottenschlägerjem. Z njihovo pomočjo je Ottenschläger prišel v občinski zastop in je postal »župan slovenskega trga«.

Vidva vranska tržana, ali še vesta, kako se je takrat po volitvi pilo? Ali še vesta, kako sta pri sprevedu po trgu asistovala Nemcu Ottenschlägerju? Nečuveno! Ottenschläger je sicer do tedaj veljal kot miren človek, ki se je briga za svoje rokodelstvo. A od tu naprej je pokazal svoje nemške »rožičke«. Občinski

zastop je spravil čisto pod svojo komando — je torej nemčurski. Volil se je nemčurski krajni šolski svet in zdaj so se poslali trije udje nemškega mišljenja v okrajni zastop. Ali ni to sramota za celo Savinjsko dolino in za vse Slovenstvo sploh? In še enkrat: kdo je tega kriv? Dva slovenska samosvoja tržana vranskega trga. To je gola resnica, ki jo mora priznati, kdor jasno in trezno sodi, naj nas potem pita z liberalci ali klerikalci, nam je vse eno. Mi nismo ne eno ne drugo, mi smo in ostanemo pošteni krščanski Slovenci, boreč se za svoj rod do hladnega groba.

Vrli rodoljubi vranskega okraja, k sklepu se nekaj! Ni še vse izgubljeno! Blagovolite izvoliti načelnikom okrajnega zastopa moža značajnega, moža ljubečega svoj rod, ki bo znal parirati napade Nemcev in odbijati njihove rožičke. Potem se pa vrni zopet mir in sloga med nas, odpustimo si jeden drugemu svoja razžaljenja in pojdemo na delo za korist slovenskega naroda pod okriljem matere Slave!

Dopisi.

Slov. Bistrica. (O naših razmerah.)

Žalostno je, ako se začnejo v kakem okraju Slovenci med seboj kavšati; a še žalostnejše je, da navadno plačujejo svojim najbolj zaslužnim možem za njih požrtvovalno in trudapolno narodno delovanje z nehvaležnostjo. Tudi v Slov. Bistrici se je žalibog moralo to prigoditi. Pred tedni je napadel nekdo po časnikih osebno na prav nedostojni način preblogo osebo prvega slovenskega, mnogozaslužnega okrajnizastopnega načelnika, preč. g. kanonika Hajseka. Ne pogrevali bi sedaj več te stvari, ako bi se ne bilo še naprej ruvalo zoper njega, tako da je užaljen odložil načelnništvo!

Predbaciva se mu, da so še na občestnih, kažipotnih tablicah nemški napisi. Pa načelnik je sam dal napraviti in zapovedal razobesiti slovensko-nemške tablice. Ako se je pri tem ena sama tablica spregledala, ali je temu gospod načelnik kriv? Ali bi se moral načelnik sam voziti od tablice do tablice in razgledovati njih napise? Gotovo ne!

Predbaciva se mu poleg drugega tudi, da ima zastopova pisarna le nemški napis. A prepričani smo, da marsikateri ud okr. zastopa in tudi gospod načelnik sam do takrat še ni videl nemškega napisa, ker vlada v prostoru pred pisarno grozna egiptovska tema! Pač pa je bila v vseh predbacivanih slučajih sveta dolžnost za vsakega poštenega Slovenca, ki je zasledil nedostatke, posebno pa za ude okr. zastopa, opomniti gospoda načelnika ali pa v seji postaviti primerne predloge, da se to in ono popravi. Kajti ne le načelnik sam, temveč vsi udje z njim vred zastopajo celi okraj in morajo skrbeti za ugled okraja vsak po svoji moči, ker zato pač sedijo v okr. zastopu. In slabo znamenje je pač za vsakega, ki zasledi pomanjkljivosti in ne stori potrebnih korakov, da bi se odpravile, temveč za hrbtno godrnja in raznaša merodajne osebe, ki o pomanjkljivostih še nič ne vedo! In skrajno krivično je, vse zasluge slovenskega okr. zastopa zamolčati, načelniku pa naložiti le krivde za vse še obstoječe pomanjkljivosti ter ga raztrobiti po svetu kot nemškutarja ali vsaj kot narodnega zaspanca, namesto ga prijateljsko opomniti na nedostatke! To ni krščansko, ni pravično, ni lepo tem manj, ker se s tem blati mož blagega srca, ki je v teku dolgih let za slov. narod in bistriški okraj gotovo žrtvoval in storil toliko, kakor nihče izmed sedaj živečih v Slov. Bistrici.

Okr. zastopu že načelnje 10 let brezplačno, medtem ko je njegov prednik dobival letnih 300 gld. in posebej še povračilo za vsak storjen pot.

Izvojeval je dalje srečno proces z nekim uradnikom in s tem pridobil okraju nad 4000 gld. Kdo je še kedaj dal okraju okoli

7000 gld.? Dalje se je pod njegovim načelnštvom v okraju marsikaj zgodilo. Ceste so se popravile, železni mostovi so se postavili, živinorejcem so se priskrbeli plemenski biki, doklade so se znižale za 5%, in vključit temu se je še plačalo nad 30 000 gld. dolga. To so zasluge dosedanjega zastopa, torej tudi gospoda načelnika, ki se ne more ločiti od okr. zastopa, ki je brez načelnika to, kar je truplo brez glave!

Trdijo tudi, da je zakrivil narodno zaspianost v okraju. Da bi ti ljudje vsaj začeli pometati najpoprej pred svojim pragom, potem bi vsled obilnega opravila pred lastno hišo gotovo nikdar ne prišli pometat pred čisti prag gospoda načelnika! Sedemdesetletni starček je že in še vendar obiskuje narodne veselice, govori in navdušuje ljudstvo na shodih in podpira vsa narodna društva, kakor nihče drugi v okraju. In če bi ne bil ničesar drugega storil, kakor okraj potegniti iz dolgov, storil bi bil za narodnost že dovolj. Dokler se namreč našemu ljudstvu slabo godi in mu primanjkuje cvenka ter ga tlačijo neznosni davki, doklade in dolgovi, tako dolgo so vse lepe in navduševalne besede o narodnosti le puhla fraza. Kajti ljudstvo mora najprej živeti, potem se le more narodno biti. Kdor ljudstvu gmotno pomaga, on dela praktično za narodnost, ker zida na trdno podlago; kdor pa le govori in še sam ne izpolnjuje svojih lepih nauk ter za gmotno stanje nič ne skrbi, njegova podlaga je pešnata in slaba!

A še v svetlejši luči se nam pokaže nehvaležnost do bivšega načelnika, ako pomislimo, da je le prisiljen prevzel načelnštvo, kojega se je branil vsled slabega telesnega zdravja in visoke starosti. Žrtvoval se je le okraju in narodu na ljubo, ker so si drugače hoteli izvoliti Nemca za načelnika. Kako nedostojno je torej, z načelnštvom poprej siliti, potem ga pa za požrtvovalnost grditi, napadati in pri nadaljnjem delovanju popolnoma prezirati. Tako ravnanje boli blago srce!

Drugi narodi proslavljajo iz hvaležnosti svoje prve može, a pri nas Slovencih se naši požrtvovalni borilci premnogokrat prezirajo in nedostojno napadajo. Odpravimo vendar enkrat to slabo lastnost! Spoštujmo s hvaležnim srcem može, ki so v boju za narodni blagor osiveli! Priznavajmo njihove zasluge in skazujmo jim potrebno čast! Ne bojmo se, da bi za nas ne ostalo več časti; kajti imamo še dela dovolj za narodno-gospodarski blagor, po katerem se tudi mi lahko proslavimo! Povsod pa vladaj pravica, resnica, hvaležnost in dostojnost!

Iz Marnberga. (Zavžitno društvo) je bilo v tem kraju zelo potrebno. To je pokazalo veliko število kmetov in delavcev, ki so pristopili k društvu v namen skupnega nakupovanja raznega pri gospodarstvu in gospodinjstvu potrebnega blaga.

Velike zapreke so se delale društvenemu delovanju. Naši nasprotniki so kmetom pravili, da bo društvo že v dveh mesecih po otvoritvi prodajalnice moralo napovedati konkurs, in da bodo kmetom vsa posestva prodana, ako bodo zraven. Vsako malenkostno pomanjkljivost so obesili na veliki zvon, in tožb na više oblasti ni bilo konca ne kraja. Posebno so se trudili tudi trgovci onim trgovinam, od katerih društvo jemlje blago, poročati, da društvo nič ne plača in da ne bo imelo dolgo obstanka, da bi tako spodkopali društven kredit. Pa vse ni nič pomagalo. Vsaj društvo od takih tvrdk, ki vse verujejo lažnjivim poročilom naših konkurentov in nimajo zaupanja do društva, ne potrebuje nikakega blaga.

Ni še leto, odkar deluje Zavžitno društvo, pa toliko je gotovo, da ima lepo prihodnost. Ze zdaj ima okoli 50.000 gld. denarnega prometa, kar je pri tolikem nasprotstvu gotovo velika svota, posebno če pomislimo, da se je še le 12. sušca l. 1899 odprla zadružna prodajalna. Ker društvo nikakor nima namena tukajšnjih trgovcev stiskati in še veliko manj